

برنامه‌ریزی پایتخت‌های قرن بیستم

ویراستار: دیوید گوردون

ترجمه:

دکتر غلامرضا کاظمیان

عضو هیئت‌علمی دانشگاه علامه طباطبائی

مریم محمدی روضه‌سرا

www.ketab.ir

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه برنگذرد

- عنوان و نام بدیدآور : برنامهریزی پایتخت‌های قرن بیستم / ویراستار: دیوید گوردون؛ مترجمان: غلامرضا کاظمیان؛ مریم محمد روضه‌سرا؛ به نظارت اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران
- مشخصات نشر : تهران: نیسا، ۱۳۹۳.
- مشخصات ظاهری : ۵۷۲ ص:، جدول، نمودار، تصویر: ۴/۵ × ۲۱.
- فروست : نگاشت شهر؛ ۹۳.
- فروست : مدیریت شهری؛ ۱.
- شابک : ۳۲۰۰۰۰ ریال، 978-600 7212-29-5
- وضعیت فهرست‌نویسی : فیبا
- یادداشت : عنوان اصلی: Planning Twentieth Century Capital Cities, 2010
- موضوع : شهرسازی - مطالعات میان‌فرهنگی
- موضوع : پایتخت‌ها
- شناسه افزوده : گوردون، دیوید، ال. ا.، ۱۹۵۴ -
- شناسه افزوده : Gordon, David, L.A
- شناسه افزوده : کاظمیان، غلامرضا، ۱۳۴۴ مترجم.
- شناسه افزوده : محمد روضه‌سرا، مریم، ۱۳۶۳ - مترجم.
- رده‌بندی کنگره : ۱۳۹۳ / ۴ / ۱۶۶ / HI
- رده‌بندی دیویی : ۳۰۷/۱۲۱۶
- شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۳۹۶۵۶

معاونت امور اجتماعی و فرهنگی
اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی

www.ketab.ir

برنامه‌ریزی پایتخت‌های قرن بیستم

ویراستار: دیوید گوردون

مترجمان: دکتر غلامرضا کاظمیان، مریم محمد روضه‌سرا

ناشر: انتشارات تیسرا، www.toosa.ir

سفارش‌دهنده: اداره کل مطالعات اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران

دبیر علمی مجموعه «فرهنگ و شهر»: دکتر نعمت‌الله فاضلی

مدیر تولید: سید محمدرضا بهلول

چاپ اول: زمستان ۱۳۹۳، شماره نشر: ۱۶۱

ویراستار: میا سعیدی ملک، نمونه‌خوان: شهین خاصی، صفحه‌آرایی: کارگاه سائز مهر

لیتوگرافی: چاپ، صحافی: سئز مهر، ناظر فنی چاپ: علی کاتب

تعداد: ۱۰۰۰ نسخه، قیمت: ۳۲۰۰۰ تومان، شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۲۱۲-۲۹-۵

استفاده از مطالب با ذکر منابع بلااشکال است.

معاونت امور اجتماعی و فرهنگی شهرداری تهران

تهران، بزرگراه شهید گمنام، ابتدای بزرگراه کردستان، تلفن: ۸۲۱۰۶۰۰۰ <http://fardiangi.tehran.ir>

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه
۱۹	فصل یکم: پایتخت شهرها در قرن بیستم
۳۵	فصل دوم: انواع هفت گانه پایتخت شهرها
۳۷	۱. نقش سیاسی
۳۹	۲. نقش اقتصادی
۴۱	۳. نیروهای تغییر
۴۶	۴. تأثیر خط‌مشی
۴۶	۵. راه‌حل آخر: جابه‌جایی پایتخت
۵۱	فصل سوم: طراحی شهری پایتخت‌های قرن بیستم
۵۱	مقدمه: طراحی شهری، پایتخت‌ها و تاریخ سیاسی قرن بیستم
۵۵	۱. فروپاشی امپراتوری و طراحی شهری پایتخت
۷۱	۲. طراحی شهری و جست‌وجوی هویت پسااستعماری
۸۴	۳. فدرالیسم، پایتخت‌ها و طراحی شهری
۸۶	۴. پایتخت‌های چندمرکزی و ترویج تصویر شهری
۸۸	۵. چالش‌های فراملی در طراحی شهری
۸۹	۶. نتیجه‌گیری: تصویرسازی پایتخت
۹۷	فصل چهارم: پاریس: از میراث هوسمان تا بیگیری تفوق فرهنگی
۹۷	۱. پاریس به مثابه یک پایتخت برنامه‌ریزی شده
۱۰۲	۲. پاریس و فرانسه
۱۰۷	۳. سال‌های رکود نسبی، ۱۹۰۰ تا ۱۹۵۸
۱۱۲	۴. برنامه‌ریزی پاریس در جمهوری پنجم - ۱۹۵۸

- ۱۳۰..... ۵. نتیجه‌گیری.....
- ۱۳۳..... فصل پنجم: مسکو و سنت پترزبورگ: یک حکایت از دو پایتخت.....
- ۱۳۵..... ۱. سنت پترزبورگ: خاستگاه‌ها.....
- ۱۳۹..... ۲. مسکو: خاستگاه‌ها.....
- ۱۴۲..... ۳. برنامه‌ریزی پایتخت برای کمونیسم جهانی.....
- ۱۴۵..... ۴. پایتخت سوسیالیست استالین.....
- ۱۵۳..... ۵. بازسازی سوسیالیستی.....
- ۱۵۶..... ۶. برنامه سال ۱۹۳۵ مسکو.....
- ۱۵۷..... ۷. برنامه‌ریزی پس از سال ۱۹۳۵.....
- ۱۵۷..... ۸. شکست‌های برنامه‌ریزی کمونیست.....
- ۱۶۱..... ۹. مسکو پس از کمونیسم.....
- ۱۶۲..... ۱۰. نتیجه‌گیری.....
- ۱۶۵..... فصل ششم: هلسیکی: از مرکز ایالت تا مرکز کشور.....
- ۱۶۶..... ۱. پایتخت ایالتی: امپراتوری و برنامه‌ریزی تمرکزگرا.....
- ۱۷۱..... ۲. سنت و تغییر: شهرداری و برنامه‌ریزی شهری بورژوازی.....
- ۱۷۶..... ۳. جمهوری فنلاند: برنامه‌ریزی پایتخت و یک مرکز شهری جدید.....
- ۱۸۳..... ۴. دولت ملت: کلان‌شهری شدن در برنامه‌ریزی پایتخت شهر.....
- ۱۸۷..... ۵. نتیجه‌گیری: روح برنامه‌ریزی شهری.....
- ۱۸۹..... فصل هفتم: لندن: پایتخت متناقض.....
- ۱۹۰..... ۱. داستان دو شهر.....
- ۱۹۸..... ۲. لندن: مایه نفرت.....
- ۲۱۰..... ۳. نمادهای پایتخت.....
- ۲۱۹..... فصل هشتم: توکیو: محصول نیروهای بازار و نه قدرت برنامه‌ریزی.....
- ۲۲۳..... ۱. نظام برنامه‌ریزی ژاپنی.....
- ۲۲۴..... ۲. یک کلان‌شهر نوظهور، دهه ۱۸۸۰ تا دهه ۱۹۲۰.....
- ۲۲۷..... ۳. قانون برنامه‌ریزی شهری سال ۱۹۱۹.....
- ۲۳۰..... ۴. پایتخت در حال بازسازی (۱۹۲۳ تا ۱۹۳۵).....
- ۲۳۲..... ۵. پایتخت در زمان جنگ (۱۹۳۵ تا ۱۹۴۵).....
- ۲۳۳..... ۶. بازسازی پایتخت بمباران‌شده (۱۹۶۰-۱۹۴۵).....
- ۲۳۵..... ۷. پایتخت در زمان رونق اقتصادی (دهه‌های ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۰).....

۸. توکیو در منطقه پایتخت، دهه ۱۹۵۰ تا دهه ۱۹۹۰..... ۲۴۰
۹. «پایتخت جهانی در حباب» (۱۹۸۰ تا ۲۰۰۰)..... ۲۴۲
۱۰. چشم‌اندازهای آینده توکیو؛ سال ۲۰۰۱ و پس از آن..... ۲۴۵
- فصل نهم: واشینگتن: تاریخچه تضادهای حل‌نشده برنامه‌ریزی دی‌سی..... ۲۴۷
۱. طرح مک‌میلان..... ۲۵۲
۲. دوره میان دو جنگ..... ۲۶۱
۳. رادیکالیسم دهه ۱۹۵۰: نوسازی مرکز شهر و برنامه‌ریزی کلان‌شهری..... ۲۶۳
۴. دهه ۱۹۶۰: بازگشت به شهر..... ۲۶۷
۵. از خودفرمانی به بعد..... ۲۷۰
- فصل دهم: کانبرا: پایتختی یا منظری ممتاز..... ۲۷۷
- فصل یازدهم: اتاوا - هال: از شهر الوارها تا پایتخت ملی..... ۳۱۵
- سابقه‌ای از قرن نوزدهم..... ۳۱۵
- کمسیون برنامه فدرال: بازسازی شهر در رودخانه اتاوا، ۱۹۱۶-۱۹۱۳..... ۳۲۰
- پادشاهی برای یک برنامه‌ریزی شهری: کمسیون منطقه فدرال، سال ۱۹۲۷ تا ۱۹۳۹..... ۳۲۳
- فصل دوازدهم: برازیلیا: پایتخت درون سرزمینی..... ۳۴۳
- به سوی دشت مرتفع مرکزی..... ۳۴۵
- انتخاب سایت..... ۳۴۶
- دوران قهرمانی..... ۳۴۸
- طرح پایلوت برازیلیا..... ۳۵۲
- فصل سیزدهم: دهلی‌نو: از پایتخت امپراتوری تا پایتخت بزرگ‌ترین دموکراسی جهان..... ۳۶۹
- سرآغاز دهلی‌نو: وقایع منجر به ایجاد پایتخت امپراتوری جدید..... ۳۷۰
- توسعه دهلی‌نو به‌منابه پایتخت امپراتوری..... ۳۷۳
- دهلی‌نو در چهارچوب رشد کلان‌شهری و برنامه‌ریزی اولیه پس از استقلال..... ۳۸۰
- برنامه‌ریزی اواخر قرن بیستم و زمینه توسعه دهلی‌نو..... ۳۸۵
- فصل چهاردهم: برلین: پایتخت نظام‌های سیاسی متغیر..... ۳۹۱
- تکامل برلین بزرگ: برلین در عصر امپراتوری، ۱۹۱۸-۱۹۰۰..... ۳۹۳
- «پایتخت جمهوری دمکراتیک آلمان» برلین در دوران جمهوری دمکراتیک آلمان ۱۹۹۰-۱۹۴۹..... ۴۰۸
- نتیجه‌گیری..... ۴۱۶

- فصل پانزدهم: رم: شهری که وقایع بزرگ، و نه برنامه‌ریزی منظم موجب توسعه آن شد ۴۲۱
- احیای شهر امپراتوری: رم فاشیستی، ۱۹۲۲-۱۹۴۳ ۴۲۹
- رشد و بورس‌بازی زمین (۱۹۶۲-۱۹۴۵) ۴۳۳
- پارادوکس‌های برنامه‌ریزی: توسعه‌های غیرقانونی، شکست‌های قانونی و امیدهای جدید ۴۳۶
- ملاحظات نهایی ۴۴۰
- فصل شانزدهم: چان‌دینگار: تجربه مدرنیستی هندوستان ۴۴۵
- آرمان‌ها و آرزوهای هندی ۴۴۹
- بلندپروازی‌های طراح ۴۵۲
- فصل هفدهم: بروکسل: پایتخت بلژیک و پایتخت اروپا ۴۶۵
- احداث برلی مونت و همراهی اروپا در ارتقای بروکسل به‌مثابه یک کلان‌شهر ۴۷۴
- اروپا در محله لئوپولد ۴۹۰
- فصل هجدهم: نیویورک: ابرپایتختی که فقط حاصل حکومت نیست ۴۹۳
- نیویورک: پایتخت ایالتی که یک ابرپایتخت را پی‌ریزی کرد ۴۹۴
- نیویورک یک ابرپایتخت می‌شود ۴۹۸
- رهبری کارکنان بخش عمومی و خانواده‌های ثروتمند ۴۹۹
- پیشگامی مرکز راکفلر ۵۰۳
- منهتن پایین: مرکز تجارت جهانی تأمین‌کننده قضا برای مالیه جهانی ۵۱۱
- مرکز لینکلن: ایجادکننده برتری فرهنگی ۵۱۶
- پراکندگی در برابر اصالت ۵۲۱
- سخن آخر ۵۲۳
- فصل نوزدهم: آینده پایتخت‌ها چه می‌شود؟ ۵۲۵
- کتابنامه ۵۴۵

پیشگفتار

مجموعه کتاب‌های فرهنگ و شهر شامل ترجمه‌ها، تألیف‌ها و تحقیقاتی است که برای توسعه گفتمان فرهنگ‌گرا در زمینه شناخت شهر و مدیریت شهری منتشر می‌شوند. هدف از انتشار این مجموعه، ارائه تازه‌ترین دیدگاه‌های معرفت‌شناسانه و مدیریتی در زمینه شهر است. دیدگاه‌های تازه در این حوزه معمولاً با نام چرخش فرهنگی شناخته می‌شوند. چرخش فرهنگی در دهه‌های اخیر واژه‌ای کلیدی برای تمام حوزه‌های مطالعاتی معطوف به جامعه و انسان از جمله شهر بوده است. در این چرخش معرفت‌شناسانه فرهنگ‌گرا در گفتمان مطالعات شهری، نه تنها موضوعات معطوف به وجوه نمادین و معنایی شهر مانند فرهنگ شهر، خرده‌فرهنگ‌های شهری، شهروندی، اخلاق شهروندی، شبکه‌های زندگی شهری، بازنمایی‌های شهر، سیمای شهر، شخصیت شهر، صنایع فرهنگی شهری، اقتصاد فرهنگ، شهر خلاق، هویت شهری، شهر یادگیرنده، تاریخ شهر، تجربه شهری، سیاست فرهنگی شهر، مصرف شهری، فراغت، زندگی روزمره شهری، فضاها شهری) بلکه رویکرد و روش‌شناسی کیفی بیش از گذشته در کانون مطالعات شهری قرار گرفته است. این گفتمان فرهنگ‌گرا، از سویی متأثر از تحولات اجتماعی در زمینه واقعیت شهر و از سوی دیگر تحولات معرفت‌شناسانه در روش‌های شناخت و فهم شهر است.

جامعه ایران مانند دیگر جوامع طی چند دهه اخیر به سوی جامعه شهری در حال تحول بوده است. اکنون بیش از هفتاد درصد جمعیت ایران در شهرها زندگی می‌کنند و شیوه زندگی شهری و شهری‌شدن سایر جمعیت‌های روستایی و ایلی ایران را نیز متأثر ساخته است. شهری‌شدن جامعه ایران هم‌زمان و همراه با تأثیرپذیری از فرایندهای عمومی دیگر مانند رسانه‌ای شدن، صنعتی شدن، تجاری شدن، مصرفی شدن، جهانی شدن، فراختی شدن، فردگرا شدن و فرایندهای فرهنگی دیگر است. این تحولات وضعیت جامعه شهری ایران را پیچیده ساخته و آن را به مهم‌ترین مسئله کلیت نظام اجتماعی درآورده است. شهری‌شدن جامعه ایران ضمن خلق فرصت‌های تازه و مهم برای توسعه همه‌جانبه، با چالش‌های گسترده و عمیق اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی همراه است. ما اکنون بیش از هر زمان دیگر نیازمند روش‌ها و رویکردهای تازه و کارآمد برای شناخت و مدیریت شهری هستیم. ما باید بتوانیم هم‌زمان تجربه‌های مطالعات و مدیریت شهری در سطح جهانی و محلی را شناسایی و آنها را ارتقا بخشیم تا به دانش گسترده و عمیق شهری برای توسعه شهری و مدیریت آن دست یابیم.

مجموعه متون و کتاب‌های فرهنگ و شهر برای تحقق این هدف بزرگ تهیه و منتشر می‌شوند. این مجموعه را به تنهایی محققان و پژوهشگران رشته‌های مختلف علوم اجتماعی مانند مطالعات فرهنگی، جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، جمعیت‌شناسی، حقوق، تاریخ، جغرافیا، روان‌شناسی اجتماعی و تمام کسانی که با حوزه مطالعات شهری مانند برنامه‌ریزی و مدیریت شهری، طراحی شهری و شهرسازی سروکار دارند؛ بلکه مدیران و کارگزاران شهری می‌توانند استفاده کنند. مجموعه فرهنگ و شهر برای گسترش و توسعه گفتمان مطالعات شهری در ایران منتشر می‌شود. امیدواریم انتشار این متون بصیرت‌ها و رویکردهای تازه‌ای در مدیریت و مطالعه شهر در ایران امروز ایجاد کند و زمینه گفت‌وگوی بیشتر را در این زمینه شکل دهد.

دکتر نعمت‌الله فاضلی

دبیر علمی مجموعه «فرهنگ و شهر»